

1970
9/5/43.



สาร FINE ARTS DEPARTMENT NEWSLETTER กรมศิลปากร

ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ISSN 0857-572X



อุทยานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เขตคลองสาน กรุงเทพฯ สร้างขึ้นตามกระแสพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๖ ที่จะให้อนุรักษ์อาคารเก่าในย่านนิवासสถานเดิม ครั้งทรงพระเยาว์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อทรงทราบจากคณะสำรวจว่า ณ สถานที่แห่งนี้มีอาคารเก่าซึ่งมีลักษณะและที่ตั้งใกล้เคียง “บ้าน” ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เคยประทับ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้อนุรักษ์ไว้เป็นพิพิธภัณฑ์เทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพัฒนาพื้นที่เป็นสวนสาธารณะระดับชุมชน ซึ่ง นายแดง นานา และ นายเล็ก นานา ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน ก็ได้พร้อมใจน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินจำนวน ๔ ไร่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาเป็นเจ้าของที่ดิน โปรดให้บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ร่วมดำเนินการในรูปคณะกรรมการจัดสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตามแนวพระราชดำริ ดังต่อไปนี้

จัดให้เป็นสวนสาธารณะระดับชุมชน สวนแบ่งเป็นสวนส่วนหน้าและสวนใน สำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัย ใช้พักผ่อนหย่อนใจ พื้นฟูสุขภาพ ร่วมชุมนุมประกอบพิธีหรือกิจกรรมรื่นเริงตามเทศกาล และเป็นแหล่งศึกษาพันธุ์ไม้

บูรณะอาคารโบราณเพื่อปรับใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ อาคารพิพิธภัณฑ์บูรณะจากทีมบริวาร ซึ่งเป็นเหมือนกำแพงบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษาธิบดี (แพ บุนนาค) อธิบดีพระคลังสินค้าสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เครื่องไม้หลังคาและประตูหน้าต่าง ใช้เครื่องมือจากบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์ฯ มาเสริมแต่งอาคารเดิมให้เหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอยของพิพิธภัณฑ์

อาคารพิพิธภัณฑ์หลังที่ ๑ จัดแสดงเกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประมวลเหตุการณ์ในการพระราชพิธีพระบรมศพ พระตำหนัก วัง ตลอดจนที่ประทับครั้งทรงพระเยาว์ และประวัติชุมชนย่านวัดดอนงคาราม ชุมชนประวัติศาสตร์ที่ผู้คนหลายเชื้อชาติศาสนาทั้งไทย จีน อิสลาม และลาวอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

อ่านต่อหน้า ๑๐

ภาพปก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ทรงเปิด
อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๐
โดย ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์



สาร กรมศิลปากร



วารสารรายเดือน กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๙ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

ส บ ข ศ สิ ส ป ๗ ก ๗

- ☐ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน
เปิดหอจดหมายเหตุแห่งชาติ พะเยา ๒
- ☐ กรมศิลปากรร่วมกับจังหวัดสระบุรี สมโภชพระพุทธบาท
และยกจุลมงกุฎประดิษฐานยอดมณฑปพระพุทธบาท ๒
- ☐ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ จัดสัมมนาเพื่อนำความรู้ด้านวัฒนธรรม
สู่ระบบการเรียนการสอน ๓
- ☐ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี
ปิดให้บริการเพื่อเตรียมพร้อมพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน ๔
- ☐ การประกวดแนวความคิดเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น ๕
- ☐ วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช ตอบรับมติ ครม. รับเด็กพิการเข้าเรียน ๖
- ☐ นักวิชาการต่างประเทศยืนยันทับหลังเป็นของจริง ๖

๑ ๗ น ก ร ม ศิ ล ๗

- ☐ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น ๗
- ☐ แหล่งโบราณคดีบ้านบึงน้อย หมู่ ๔ ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ๑๓
- ☐ หอสมุดแห่งชาติในประเทศฝรั่งเศส ๑๕
- ☐ สมโภชพระพุทธบาท สระบุรี
เฉลิมพระเกียรติพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๘

๕ ๖ น ๖๖

- ☐ วันสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ประจำเดือนกันยายน ๒๒

ที่ปรึกษา		กองบรรณาธิการ		ฝ่ายภาพและศิลปกรรม		จัดทำโดย
นายนิคม	มูลนิธิคามะ	นางจุฑาทิพย์	โคตรประทุม	นายสิงห์คม	บริสุทธิ์	ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
นายภิรมย์	จีนะเจริญ	นางสาวศรีภัทรา	หอมชื่น	นายชาญณรงค์	คงโกศา	สำนักงานเลขานุการกรม
นางกนกพร	อรรคราภรณ์	นางสาวนวรรตน์	พรหมย้อย	นางสาววราณี	แจ่มนาม	กรมศิลปากร ถนนหน้าพระธาตุ
นายอาร์กซ์	สังหิตกุล	นางสาววันเพ็ญ	พรเลิศวิ	นางสาวอรอุมา	นุตะศรีรินทร์	กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
นายวิระ	โรจน์พจนรัตน์	นางสาวจุฑาทิพย์	หงษ์ทอง			โทร. ๒๒๒๔-๒๐๕๐
		นายสิทธิมน	กาญจน์นุ			๒๒๒๒-๓๕๖๔
บรรณาธิการอำนวยการ		นายชวลิต	ประสันแพงศรี	ฝ่ายจัดการ		โทรสาร ๒๒๒๒-๐๙๓๔
นายจุมพล	สอนเสริม	นางสาวปาริชาติ	คำจ้อย	นางเพ็ญใจ	นุตะศรีรินทร์	
		นางสาวณัฐกร	พลประสิทธิ์	นายทวีศักดิ์	ห้ามโฮสง	
ผู้ช่วยบรรณาธิการ				นายบัณฑิต	ศิริรัมย์	พิมพ์ที่
นางสาวอารีพร	อำนวยการเจริญ			นางสาวน้ำฝน	จินชวัน	โรงพิมพ์ดอกเบ๊
				นายภูษณ์	ทั่วทิพย์	โทร. ๒๗๒-๑๑๖๙-๗๒

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน เปิดหอจดหมายเหตุแห่งชาติ พะเยา

เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๔๕ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารหอจดหมายเหตุแห่งชาติขึ้นที่จังหวัดพะเยา เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ และเป็นอนุสรณ์สถานที่จะอำนวยประโยชน์ในการรวบรวม เก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติในท้องถิ่นนั้น เพื่อใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานนามว่า “หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พะเยา” และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์อาคารดังกล่าว เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๔

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พะเยา ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.

๒๕๔๐ มีขนาดใช้สอย ๒,๐๐๐ ตารางเมตร รับผิดชอบเก็บรักษาเอกสารราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนในจังหวัดพะเยา เชียงราย น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย พิจิตร และเพชรบูรณ์ เอกสารเหล่านี้จัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าและอ้างอิง นอกจากนี้หอจดหมายเหตุแห่งชาติแห่งนี้ยังได้จัดแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นส่วนห้องสมุดไว้ให้บริการด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ค้นคว้า

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร การตกแต่งภายในอาคารดำเนินการสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีครุภัณฑ์ เจ้าหน้าที่และเอกสารพร้อมสมบูรณ์ และมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ โดยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินเปิด ในวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เวลา ๑๗.๐๐ น.

□ □ □

กรมศิลปากรร่วมกับจังหวัดสระบุรี สมโภชพระพุทธบาทและยกจุลมงกุฎประดิษฐาน ยอดมณฑปพระพุทธบาท

เนื่องในมหามงคลพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามโบราณราชประเพณี กรมศิลปากร ร่วมกับจังหวัดสระบุรี ทำการสมโภชพระพุทธบาท และยกจุลมงกุฎประดิษฐานยอดมณฑปพระพุทธบาท เป็นพระราชพิธีแรกในพุทธศักราช ๒๕๔๒

มณฑปพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็น

พุทธสถานและเป็นมหาเจดีย์ที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยมีพระราชศรัทธาเคารพและเสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการบูชาและทำนุบำรุงให้รุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยอยุธยา トラบถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการบูชาเช่นเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินรัชกาลก่อนทุกพระองค์ถึง ๒ ครั้ง คือ ทรงประกอบพระราช-

พิธียกจุลมงกุฎประดิษฐานครอบเหนี่ยวอดมณฑป
พระพุทธรูป เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๔๙๕ และเสด็จ
พระราชดำเนินทรงเปิดพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระ
พระเจ้าทรงธรรม และยกช่อฟ้าพระอุโบสถ เมื่อ
วันที่ ๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๐๓

เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลพระราชพิธีเฉลิม
พระชนมพรรษา ๖ รอบ
พุทธศักราช ๒๕๔๒ กรม
ศิลปากรได้ดำเนินการ
บูรณปฏิสังขรณ์มณฑป
พระพุทธรูป อาคาร
เสนาสนะและสิ่งแวด
ล้อม ภายในวัดพระพุท
ธบาท จังหวัดสระบุรี และ
ในโอกาสที่เริ่มโครงการ
บูรณะในปีพุทธศักราช
๒๕๔๐ นั้น กรมศิลปากร

ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
อัญเชิญจุลมงกุฎที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้
ทรงยกขึ้นไว้ลงชั่วคราว เพื่อความเหมาะสมก่อนทำ
การบูรณปฏิสังขรณ์ตามธรรมเนียมแต่โบราณ และ

นำเก็บรักษาไว้อย่างดี บัดนี้การบูรณปฏิสังขรณ์
มณฑป วัดพระพุทธรูป ได้สำเร็จลุล่วง และได้ตก
แต่งจุลมงกุฎให้ประดิษฐานตามควรแก่การอัญเชิญ
ประดิษฐานไว้อย่างถาวรเช่นเดิม กรมศิลปากร ร่วม
กับจังหวัดสระบุรี จึงเห็นสมควรสมโภช เพื่อน้อม
เกล้าน้อมกระหม่อมเป็นพระราชกุศลถวายแด่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยกราบบังคม

ทูลขอพระราชทานพระ
บรมราชานุญาตประกอบ
เป็นพระราชพิธีสมโภช
พระพุทธรูป พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
สมเด็จพระบรมโอรสาธิ-
ราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินแทน
พระองค์ในการพระราช-
พิธีสมโภชพระพุทธรูป



และอัญเชิญจุลมงกุฎประดิษฐานยอดมณฑป
พระพุทธรูป ในวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เวลา
๐๗.๐๐ น.

□ □ □

กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ จัดสัมมนาเพื่อนำความรู้ด้านวัฒนธรรม สู่ระบบการเรียนการสอน

กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ จัดการ
ประชุมสัมมนานักการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน ของ
จ.นครศรีธรรมราช จำนวน ๕๐๐ คน เพื่อนำความรู้
ด้านวัฒนธรรมเข้าสู่ระบบการเรียน การสอน ในวันที่ ๑๒-
๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ณ โรงแรมทวินโลตัส จ.นคร
ศรีธรรมราช โดยมี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ (นายสมศักดิ์ ปรีศนันท์กุล) เป็น
ประธานในพิธีเปิด ในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒
เวลา ๐๙.๐๐ น.

นายนิคม มูลิกะคามะ อธิบดีกรมศิลปากร
กล่าวถึงการสัมมนาครั้งนี้ว่า สืบเนื่องจากการที่

กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทยได้
ร่วมกันจัดทำหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทาง
ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา เพื่อเฉลิม
พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องใน
วโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนม-
พรรษาครบ ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ โดยกรม
ศิลปากรเป็นเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการ
และได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึง
ปัจจุบัน การจัดทำต้นฉบับหนังสือได้ดำเนินการ
ครบแล้วทั้ง ๗๕ จังหวัด และได้เริ่มดำเนินการจัด
พิมพ์แล้ว เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตาม



วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยตรง กรมศิลปากรจึงกำหนดจัดการประชุมขึ้น ๒ ครั้ง คือ การประชุมสัมมนานักการศึกษาของ จ.นครศรีธรรมราช เพื่อนำความรู้ทางด้านวัฒนธรรมเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในครั้งนี และการสัมมนาเรื่ององค์การท้องถิ่นกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้มีการนำผลจากการจัดทำหนังสือลงไปสู่การปฏิบัติทั้งด้านการเรียน การสอน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐

การประชุมสัมมนาครั้งนี้ ประกอบด้วยหัวข้อ



ที่น่าสนใจ ซึ่งบรรยายโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน อาทิ “การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม” โดย ดร.ถนอม อินทระกานต์ “หนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของ จ.นครศรีธรรมราช” โดยศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช และ “ระบบการวัฒนธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยอธิบดีกรมศิลปากร

อธิบดีกรมศิลปากร ยังกล่าวอีกว่า การนำความรู้ด้านวัฒนธรรม เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนนี้จะเป็นการวางรากฐาน ให้การศึกษาของไทยแต่ละท้องถิ่นได้ยึบบรรยากาศวัฒนธรรมของตนเอง และเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจให้กับท้องถิ่น ในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม

□ □ □

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี ปิดให้บริการเพื่อเตรียมพร้อมพระราชพิธี ถวายผ้าพระกฐิน

กรมศิลปากร จะปิดให้บริการประชาชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ รัฐบาลได้รับพระบรมราชานุญาตให้จัดพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน โดยกระบวนพยุหยาตราชลมารค ณ วัดอรุณราชวรารามวรมหาวิหาร ประมาณเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๒ ซึ่งต้องใช้เรือพระราชพิธีทั้งหมด ๕๒ ลำ พร้อมอุปกรณ์ตกแต่ง

เรือ โดยจะปิดตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ จนกว่างานพระราชพิธีจะแล้วเสร็จ

สำหรับพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐินในครั้งนีทางกองทัพเรือที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ จะมีเรือพระราชพิธีทั้งหมด ๕๒ ลำ พร้อมอุปกรณ์ตกแต่งเรือให้ฝีพายได้ฝึกซ้อม และจัดกระบวนพยุหยาตราชลมารค ให้เป็นไปอย่างสวยงาม เรียบร้อยและสมพระเกียรติ

□ □ □

การประกวดแนวความคิดเอกลักษณ์ สถาปัตยกรรมท้องถิ่น

นายสุวิทย์ รัศมิภูติ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ในฐานะประธานกรรมการตัดสินการประกวดแบบ แนวความคิดเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น นำ คณะกรรมการตัดสินฯ และสื่อมวลชน เดินทางไป ศึกษาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นภาคต่างๆ ในภาพรวม เมื่อเดือน มิ.ย.-ก.ค. ๕๒ ที่ผ่านมา เพื่อ การศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และเพิ่มพูน ประสบการณ์ความรู้ อันจะช่วยให้การตัดสินการ

ประกวดแบบเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อรับพระราชทานโล่รางวัล

รางวัลในการประกวดครั้งนี้ แบ่งเป็นรางวัล ยอดเยี่ยม และรางวัลดีเด่นประเภทต่างๆ จำนวน ๑๒๐ รางวัล เป็นเงินทั้งสิ้น ๓,๖๐๐,๐๐๐ บาท (สามล้านบาทถ้วน)

อนึ่ง กรมศิลปากร ในฐานะฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย และ



ประกวดแบบแนวความคิดเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสูงสุด

ขณะนี้ผู้สนใจส่งแบบเข้าร่วมประกวดเป็น จำนวนมากกว่า ๓๐๐ แบบ ซึ่งจะสิ้นสุดการรับแบบ วันสุดท้าย วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๒ คณะกรรมการ ตัดสินจะพิจารณาตัดสินแบบต่างๆ ที่ส่งเข้าประกวด และประกาศผลการตัดสินภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๒

คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย ซึ่งนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) เป็นประธาน จะขอพระราชทานพระราชานุญาต นำผู้ชนะการ

เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการประกวดแนวความคิดเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น จะรวบรวมแบบ ที่ชนะการประกวดจัดพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อแจกจ่ายไปยังหน่วยงานทั่วประเทศ รวมทั้งองค์กรเอกชน และ สถาปนิกต่างๆ เพื่อนำแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้ เกิดประโยชน์ ในการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสาน เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นภาคต่างๆ ของไทย ที่ชัดเจนต่อไป

□ □ □

วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช

ตอบรับมติ ครม. รับเด็กพิการเข้าเรียน

จากการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบในหลักการเรื่องมาตรการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอนั้น กรมศิลปากร ในฐานะหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ และมีสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ได้ดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช ได้รับนักเรียนพิการเข้าเรียนในปีการศึกษา ๒๕๔๒

นักเรียนพิการคนนี้ คือ ด.ช.อภิชาติ อนันตพิช ซึ่งเป็นเด็กที่มีปัญหาในเรื่องการพูด คือ พูดซ้ำ ติดอ่าง เกร็งกล้ามเนื้อที่ปากและใบหน้า ในขณะที่พูดมักอัม แอ้มอยู่เสมอ และเมื่อมาเรียนก็จะมีปัญหาในการเรียนวิชาเอก (เครื่องสายไทย) โดยได้เลือกเรียนซออู้ จะมีปัญหาในการจับซออู้ เพราะเกร็งนิ้วและจำได้ซ้ำ



แต่ก็มีความพยายามมาก นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในเรื่องการเขียนหนังสือบ้าง เนื่องจากจะเกร็งกล้ามเนื้อในขณะที่เขียน ทำให้ตัวหนังสือไม่ค่อยเป็นระเบียบมากนัก แต่ก็สามารถเรียนร่วมกับเพื่อนนักเรียนคนอื่นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในอนาคต กรมศิลปากร พร้อมที่จะรับนักเรียนพิการเข้าเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และช่างศิลป์ ทุกแห่งทั่วประเทศ

□ □ □

นักวิชาการต่างประเทศยืนยันทับหลังเป็นของจริง

นายไมเคิล ดี เรบ นักประวัติศาสตร์ศิลป์ จากสถาบันศิลปะชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับเชิญจากอาจารย์วิสุทธิ์ ญินญวนิชกะ จากสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ มาเพื่อทำการตรวจสอบทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ ที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์ ได้เปรียบเทียบทับหลังปัจจุบันกับภาพถ่าย ซึ่งเคยบันทึกไว้ ยืนยันได้ว่าเป็นของจริง ไม่ใช่ของปลอมที่ทำขึ้นเลียนแบบอย่างที่มีผู้สงสัย

เนื่องจากมีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวว่า นาย

ไมเคิล ดี เรบ มีหลักฐานสำคัญที่เกี่ยวกับทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ นายไมเคิลได้เดินทางไปตรวจสอบทับหลังดังกล่าว แล้วพบว่า เป็นของจริงอย่างแน่นอน หลังจากนั้นจึงได้ทำหนังสือถึง นายพิศิษฐ์ เจริญวงศ์ ผู้อำนวยการศูนย์สถาปัตยกรรม เพื่อเป็นการยืนยัน อธิบดีกรมศิลปากร (นายนิคม มูลิกะคามะ) ยังคงยืนยันต่อคณะกรรมการฯ ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ จ.บุรีรัมย์ เป็นของจริงแน่นอน

□ □ □

ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น

រឿងរ៉ាវ

ธุรกิจรถบรรทุกในประเทศไทย ๒๕๔๒ กฎหมายและเทคโนโลยีห้องขึ้น



ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้วยมรดก
ศิลปวัฒนธรรมในแขนงต่างๆ มากมาย ด้วยสภาพ
ภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่แตกต่างกันไปในแต่ละภาค
จึงทำให้ผู้คนในแต่ละท้องถิ่นมีรูปแบบวิถีชีวิตความ
เป็นอยู่ที่ต่างกันตามสภาพแวดล้อมของตน ซึ่งล้วนมี
คุณค่าและความหมายในตัว ชีวิตที่เรียบง่ายอยู่ได้
ด้วยภูมิปัญญาจึงเป็นความคุ้นเคยของชาวไทย แต่
ด้วยวิถีชีวิตปัจจุบันที่เต็มไปด้วยวิวัฒนาการทางด้าน
เทคโนโลยี อารยธรรมตะวันตกได้หลั่งไหลสู่ประเทศ
ไทยมากขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่รับเอาความทันสมัยเข้า
มาแทนที่วิถีไทย ซึ่งนับเป็นเรื่องที่อันตรายต่อความ
เป็น “ไทย” ไม่น้อยทีเดียว

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการอำนวยการวัน
อนุรักษ์มรดกไทย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน
จึงได้มีมติเห็นชอบให้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน

วันอนุรักษ์มรดกไทย ปีพุทธศักราช ๒๕๔๑-๒๕๔๔ เป็นปีแห่งการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และสืบทอดสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย กรมศิลปากรจึงกำหนดให้สำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จัดนิทรรศการเนื่องในโอกาสดังกล่าวประจำปี ๒๕๔๒ เรื่อง “ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น” ซึ่งมีเนื้อหาต่อเนื่องกับนิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย ปี ๒๕๔๑ เรื่อง

“วัฒนธรรมไทย : แก๊ไขวิกฤตชาติ” ที่ได้จัดแสดง
ปัญหาความเสื่อมโทรมของสังคมไทย สภาวะวิกฤต
ทางเศรษฐกิจของชาติ และแนวทางแก้ไขด้วยการชี้นำ
ให้หันมาฟื้นฟูวิถีชีวิตตามแนววัฒนธรรมและภูมิ
ปัญญาไทยอย่างเป็นระบบไปแล้ว

นิทรรศการ “ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น” ว่าด้วยเรื่องราวของภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่นต่างๆ ของไทย ตามหัวข้อปัจจัยสี่ของชีวิตมนุษย์ คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค โดยดำเนินเรื่องตามแนวทาง ดังนี้

- การอนุรักษ์ คือองค์ความรู้แห่งภูมิปัญญาไทย
 - การสืบสาน คือคุณค่าที่พึงสืบสานให้คงอยู่
 - การสร้างสรรค์ คือแนวทางการพัฒนาให้
- สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยในโลกปัจจุบัน

ภูมิปัญญาไทยในอาหารไทย

อาหาร : จุดกำเนิดวัฒนธรรมการดำรงชีพ เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีพของมนุษย์ อาหารไทย มีลักษณะที่สัมพันธ์กับทรัพยากรในพื้นที่แวดล้อม และมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมอาหารของคน หลายกลุ่ม เช่น อินเดีย มอญ ลาว จีน และตะวันตก ที่มีการปรับประยุกต์อย่างลงตัวเป็นเอกลักษณ์ของตน ปัจจุบันจำแนกอาหารไทยได้ ๒ รูปแบบ คือ อาหาร แบบราชสำนัก ซึ่งด้วยธรรมเนียมราชสำนัก ฝ่ายใน มักถือเป็นต้นแบบประเพณีการดำรงชีวิตที่ดีของคนไทย อาหารแบบนี้เป็นที่นิยมบริโภคตามแบบดั้ง แต่อดีตถึงปัจจุบัน และแบบที่สองคืออาหารพื้นเมือง คืออาหารประจำภูมิภาคต่างๆ จะแตกต่างกันไปตาม ลักษณะพืชพันธุ์ และสภาพภูมิประเทศ

ข้าว : อาหารหลัก พื้นฐานวัฒนธรรมและ เศรษฐกิจไทย ข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย วงจร ชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมผูกพันอยู่กับข้าวตลอด ทั้งปี มีประเพณีทำบุญ บูชาเทพยดา บรรพบุรุษเพื่อ ผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ของธัญญาหาร ข้าวไทย เป็นข้าวเอเชียสายพันธุ์ Oriza Sativa จากการศึกษา ทางโบราณคดีในประเทศไทย ได้พบเมล็ดข้าวที่ปลูก โดยมนุษย์สำหรับกินเป็นอาหารมาตั้งแต่สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ เมื่อราว ๕,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา คนในสมัย ก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ยุคต้น ปลูกข้าวเหนียวชนิดเมล็ดใหญ่ (Javanica) และชนิด เมล็ดป้อม (Japonica) เป็นอาหาร ในสมัยทวารวดี (พ.ศ. ๑๒๐๐-๑๖๐๐) จึงเริ่มนิยมกินข้าวชนิดเมล็ดยาวรี (indica) จากแถบอ่าวเบงกอล ที่นำเข้ามาโดยพ่อค้า ชาวอินเดีย นักโบราณคดีเชื่อว่าคนระดับเจ้าผู้ครอง นคร เป็นผู้รับวัฒนธรรมการกินข้าวชนิดนี้เข้ามา ก่อน ที่จะนิยมกินในหมู่คนทั่วไป จึงเรียกชื่อข้าวประเภท ใหม่ที่ว่า “ข้าวเจ้า” หรือข้าวของเจ้านาย ในสมัย กรุงศรีอยุธยา คนไทยนิยมกินข้าวเจ้ามากกว่าข้าว

เหนียว มีการปลูกมากจนสามารถส่งขายเป็นสินค้า ออกที่สำคัญจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ข้าวพันธุ์ พื้นเมืองที่มีคุณสมบัติดีที่สุดในปัจจุบัน คือข้าวหอม มะลิ ซึ่งมีลักษณะเมล็ดสีขาวใสเหมือนดอกมะลิ มี กลิ่นหอมเหมือนใบเตย จึงเรียกว่า “ข้าวหอมขาว เหมือนดอกมะลิ” ภายหลังเรียกสั้นลงเป็น “ข้าวหอม มะลิ” ซึ่งเป็นที่นิยมในตลาดโลกว่าเป็นข้าวหอม อร่อยที่สุดชนิดหนึ่งของโลก

มองภูมิปัญญาไทยจากอาหารไทย อาหารไทย มีความหลากหลาย สัมพันธ์กับทรัพยากรสภาพภูมิ-ประเทศและหลักโภชนาการของคนไทย อาจจำแนก ได้ดังนี้

เป็นภูมิปัญญาแห่งผลสำเร็จในการทำ ความเข้าใจจักรวรรดิชาติ จึงสร้างสรรค์อาหารไทย ให้มี ส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศและ ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถนำเนื้อสัตว์และผักมา ประยุกต์ตามฤดูกาลและสภาพพันธุ์พืชในพื้นที่ และ ประยุกต์ได้ทุกส่วนทั้งใบ ดอก ราก หัว ผล

เป็นภูมิปัญญาแห่งผลสำเร็จในการเรียนรู้คุณค่าพืชพรรณ เนื้อสัตว์ จึงสร้างสรรค์อาหารไทยให้มี คุณค่า สอดคล้องกับความต้องการร่างกายคนไทย เป็นประโยชน์ในทางบำรุง ป้องกันโรค

เป็นภูมิปัญญาแห่งผลสำเร็จในการแปรรูป อาหารเพื่อถนอมอาหารให้เก็บไว้บริโภคยาวนาน ก่อ ให้เกิดอาหารหลากหลายชนิด

กินอยู่อย่างไทยในโลกปัจจุบัน อาหารไทย เป็นวัฒนธรรมแห่งการผสมผสานบนพื้นฐานของ การรับเพื่อทดลอง เมื่อเห็นว่าดีจึงประยุกต์เข้ากับ รูปแบบอาหารแบบดั้งเดิม กลิ่นอายอาหารต่างชาติ ทั้งมอญ ลาว จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และชาติแถบตะวันตก จึงกรุ่นอยู่ในอาหารไทยที่ยังคงรูปแบบเป็นตัวของตัวเอง แม้วิถีชีวิตคนไทยในวันนี้จะเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมแล้ว เราก็สามารถพัฒนาอาหารไทยซึ่งมี

คุณสมบัติในการเลื่อนไหล ให้เหมาะสมสอดคล้องกับโลกได้ ปัจจุบันมีการพัฒนาที่เห็นผลแล้วหลายโครงการ คือการพัฒนา ปรับปรุงพันธุ์พืชให้มีผลผลิตได้ตลอดปี การศึกษา พัฒนาอาหารไทยให้มีคุณค่าทางอาหาร ปลอดภัย การพัฒนา ส่งเสริมอาหารไทยเข้าสู่ระบบอาหารจานด่วนที่สะอาด หาซื้อง่ายแต่คงความอร่อยและคุณค่าทางอาหาร การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปรุงอาหารสำเร็จรูปสำหรับคนไทยที่มีเวลาจำกัดในการปรุงอาหาร เป็นการลดความซับซ้อนในการปรุงอาหารไทย และการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารไทยสำเร็จรูป สำหรับคนไทยที่ไม่มีเวลาปรุง หรือสำหรับพกพาติดตัวในการเดินทาง การซื้อหาในต่างประเทศ และยังเป็นสินค้าส่งออกขายในตลาดโลกสร้างรายได้เข้าประเทศ

ภูมิปัญญาไทยจากที่อยู่อาศัย

สิ่งสะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญาไทย รูปแบบบ้านของคนไทยมีคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทั้งภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป

คุณลักษณะโดยรวมของเรือนพื้นถิ่นไทย อยู่ที่มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ โดยไม่ต้องเสริมเพิ่มเติมเครื่องไฟฟ้า เช่น แอร์ พัดลมให้เปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่ายอย่างบ้านในปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความอบอุ่นในครอบครัวไทย การมีไมตรีจิต เอื้ออาทรต่อกัน

การพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อครอบครัวไทยเป็นสุข รูปแบบตึกฝรั่งที่หนาทึบไม่เหมาะกับภูมิอากาศร้อนชื้นของไทย ซึ่งทำให้ต้องเปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่ายมากขึ้น แต่หากจะกลับไปอยู่อาศัยในเรือนแบบไทยแท้ก็ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการตัดไม้ทำลายป่ามาก จนไม้ที่เคยมีอยู่อย่างอุดม

ลดเหลือน้อย มีราคาแพง และลักษณะบ้านเมืองที่แออัดด้วยจำนวนผู้คน พื้นที่ที่อยู่อาศัยจึงมีอยู่อย่างจำกัด ที่อยู่อาศัยของคนไทยในปัจจุบันจึงต้องมีการปรับ พัฒนาให้เหมาะสม โดยคงคุณสมบัติเรือนไทยที่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองไทยไว้

ภูมิปัญญาไทย สานทอสายใยสู่ผืนผ้า

เครื่องแต่งกายไทย : เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ในประเทศไทยพบหลักฐานเส้นใยผ้าที่ติดอยู่กับเครื่องประดับสำริดในแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ทำให้ทราบว่าเมื่อราว ๓,๐๐๐ ปีที่แล้ว ได้มีการนำเส้นใยธรรมชาติคือ ป่านักงูและเส้นใยจากสัตว์คือไหม มาทอเป็นผืนผ้าด้วยเทคนิคการทอแบบง่ายๆ นอกจากนี้ยังพบหลักฐานหินทุบเปลือกไม้ ในแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บริเวณภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นอุปกรณ์สำหรับผลิตเส้นใยผ้า เครื่องแต่งกายจึงนับได้ว่าเป็นผลิตผลทางภูมิปัญญา และสิ่งสะท้อนความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์

การเลือกสรรที่เหมาะสมก่อนจะเป็นเส้นใยผ้า กล่าวกันว่าการทอผ้าพื้นเมืองนั้น ช่างทอจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับผลงานของตน เพราะช่างทอจะทำงานทุกขั้นตอนด้วยตนเอง ตั้งแต่เริ่มปลูกฝ้าย เลี้ยงไหม ไปจนกระทั่งทอผ้าเสร็จ

สืบสานภูมิปัญญาไทย : ผ้าไทยในยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้การผลิตผ้าทอพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมเป็นเพียงหัตถกรรมสำหรับใช้สอยในครัวเรือนมาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย ขยายสู่งานอุตสาหกรรมโดยมีองค์กรพัฒนา กลุ่มพ่อค้าคนกลางและองค์กรของรัฐเข้ามาช่วยจัดการด้านการลงทุน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การพัฒนาสีสันทนลวดลาย รวมไปถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์

เพื่อสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ ผ้าทอพื้นเมืองของไทยได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาไปพร้อมกัน ด้วยปัจจัยหลายประการ กระแสความนิยมในการใช้ผ้าไทยเป็นแรงสนับสนุนที่ทำให้การผลิตผ้าทอพื้นเมืองยังคงอยู่ได้ หากแต่การรักษาคุณภาพการผลิต และรูปแบบอันแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการสืบทอดงานทอผ้าไหมในหมู่คนรุ่นใหม่ของแต่ละท้องถิ่น ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรต้องคำนึงถึง ทั้งนี้เพื่อให้ผ้าทอพื้นเมืองของไทยดำรงอยู่ในฐานะมรดกแห่งภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีคุณค่า

ภูมิปัญญาไทยในการแพทย์แผนไทย

การแพทย์แผนไทยสืบทอดมาตั้งแต่ประเทศไทยพบหลักฐานทางการแพทย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อราว ๓,๐๐๐ ปีที่แล้ว จากหลักฐานโครงกระดูกมนุษย์ในแหล่งโบราณคดีบ้านธาตุ อ.หนองหาร จ.อุดรธานี ที่มีการเจาะรูที่กะโหลก สันนิษฐานว่าเป็นการเจาะเพื่อรักษาโรคปวดศีรษะหรือโรคลมบ้าหมู ต่อมาสมัยทวารวดี ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ ได้พบหินบดยาจำนวนมาก สันนิษฐานว่าเป็นที่บดยาสมุนไพรในการรักษาโรค

ในสมัยลพบุรี ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘ อิทธิพลของทั้งทางด้านการเมือง วัฒนธรรม และวิทยาการได้เข้ามามีบทบาทที่เกี่ยวเนื่องกับการแพทย์ คือ “อโรคยาศาล” เป็นศาสนสถานสำหรับการบูชาพระโภชชยคุรุโพธิุรยประภา พระพุทธเจ้าผู้ทรงคุณทางด้านการศึกษาโรค และเป็นพยาบาลสถานสำหรับจ่ายยาสมุนไพรรักษาโรค โดยแพทย์ด้านอายุรเวทและอัสตรเวท เป็นวิธีการรักษาทางกายควบคู่ไปกับการเสริมความเชื่อมั่นทางใจ

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการบูรณาการด้านองค์ความรู้อย่างหลากหลาย จนสามารถให้บริการด้านการแพทย์จำแนกได้เป็นโรคเฉพาะทาง โดยประมวลขึ้นจากการแพทย์พื้นบ้านทั่วราชอาณาจักร รวบรวมขึ้นเป็นหมวดหมู่เป็นแบบแผนร่วมกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าการแพทย์แผนไทยสถาปนาขึ้นในยุคนี้

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ผู้นำในการฟื้นฟูรวบรวมชำระตำราวิชาการแพทย์ที่เคยมีทั้งสายหมอหลวงและสายหมอพื้นบ้าน และเผยแพร่ความรู้เปิดสู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยาการการแพทย์ตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก จึงได้โปรดฯ ให้ประชุมแพทย์หลวง

ตรวจสอบชำระคัมภีร์แพทย์ทั้งหมด แปลคัดลอกใหม่จากภาษาขอม มคธ จัดบันทึกเป็นสมุดไทยเก็บไว้ในคลังตำราหลวงข้างพระที่ เรียกว่า “เวชศาสตร์ฉบับหลวง” และ ให้การจัดตั้งศิริราชพยาบาลขึ้นเป็นโรงพยาบาลเพื่อรักษาประชาชนทั่วไปในปี ๒๔๓๐ ตามธรรมเนียมการรักษาอย่างตะวันตก



ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติการแพทย์ ควบคุมการประกอบโรคศิลป์ มีผลทำให้หมอแผนไทยหรือหมอพื้นบ้านที่มีอยู่ในประเทศทั้งหมด เป็นหมอนอกระบบ อาชีพหมอไทยจึงค่อยๆ เสื่อมไป ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ออกพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลป์ พ.ศ. ๒๔๗๙ แบ่งผู้ทำการรักษาโรคออกเป็นแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนโบราณ

การแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาไทย การแพทย์แผนไทยเป็นการแพทย์แบบองค์รวม ที่ต้องใช้ทุกวิธีการร่วมกันในการรักษาโรค คือวินิจฉัยหาสาเหตุของโรค รู้จักโรค ศึกษาอาการของโรค รู้จักยารักษาโรค ทราบสรรพคุณยาสมุนไพรต่างๆ และรู้จักวิธีการรักษาโรค ทั้งการใช้สมุนไพร วิธีการทางกายภาพทั้งนวด ประคบหรืออบตัว เป็นต้น

การแพทย์แผนไทยในโลกาภิวัตน์ การสาธารณสุขไทยที่เดินตามรอยวิทยาการจากตะวันตก มากกว่า ๑๐๐ ปี ต้องประสบกับปัญหาการค่าใช้จ่าย

ค่ายาที่สูงลิ่ว และอาการเรื้อรังจากการใช้ยาสังเคราะห์ ผลข้างเคียงทำให้เกิดโรคชนิดใหม่ๆ ปัจจุบันภูมิปัญญาในระบบการแพทย์แผนไทยที่คงอยู่คู่กับสังคมตลอดมา จึงได้รับพิจารณาฟื้นฟูและส่งเสริมพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ในการแก้ไขปัญหาสุภาพในสังคมด้วยการพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณภาพ และเพื่อพัฒนาสืบสานให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต โดยการจัดตั้ง “สถาบันการแพทย์แผนไทย” เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๖ เพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานการแพทย์แผนไทย พัฒนางานด้านต่างๆ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาสถานบริการ การพัฒนาเวชภัณฑ์และยา และการพัฒนาด้านองค์ความรู้

นิทรรศการพิเศษเรื่อง “ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น” จัดขึ้น ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมได้ในระหว่างวันที่ ๑๗ มิถุนายน-๒๖ กันยายน ๒๕๔๒ ทุกวันพุธ-วันอาทิตย์

□□□

(ต่อจากปกหน้าใน)

อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ๒ จัดแสดงพระราชกรณียกิจ พระราชจริยวัตรและงานฝัพระหัตถ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พร้อมคอมพิวเตอร์ระบบจอสัมผัส ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาเกี่ยวกับพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจ รวมทั้งประวัติชุมชน

จำลองอาคาร “บ้านเดิม” ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เคยประทับครั้งทรงพระเยาว์ ภายในสวนส่วนใน โปรดเกล้าฯ ให้จำลอง “บ้านเดิม” ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ครั้งเคยประทับที่ชุมชนแห่งนี้ ซึ่งอยู่ห่างไปทางวัดอนงค์ารามไม่เกิน ๒๐๐ เมตร ตกแต่งภายในตามหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

จัดสาธิตปลูกผัก สาธิตการปลูก และพื้นที่สนทนาการให้ผสมกลมกลืนภายในสวน บริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์ฯ สร้างศาลาไทยร่วมสมัย (ศาลาแปดเหลี่ยม) สำหรับแสดงดนตรีและนั่งเล่น แวดล้อมด้วยลู่วิ่ง ลานอเนกประสงค์ ชุมประตู่ กำแพง ซากอาคาร และบ่อน้ำเก่า เคียงข้างบ่อบัวใหม่

จัดวางภาพสลักหินขนาดใหญ่แสดงพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาพสลักแผ่นหินทรายด้านใต้แสดงพระราชกรณียกิจสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในท้องถิ่นทุรกันดาร และด้านเหนือแสดงกระบวนการแก้ไขน้ำท่วม

แหล่งโบราณคดีบ้านบึงน้อย

หมู่ ๔ ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด

จังหวัดบุรีรัมย์

พยสิทธิ์ บวรธรรม

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ๙ นครราชสีมา

ประมาณปลายเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ท่านเจ้าอาวาสวัดป่าพระสวาย พระธวัชชัย ชาตะปัญโญ พร้อมด้วยคณะจากสำนักงานศึกษาธิการอำเภอบ้านกรวดได้เดินทางมายังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย เพื่อแจ้งให้ทราบว่ามี การขุดพบโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากในบริเวณหมู่บ้านบึงน้อยที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตวัดป่าพระสวาย โบราณวัตถุดังกล่าวมีภาชนะดินเผา เครื่องประดับสำริด ซึ่งชาวบ้านเป็นผู้ขุดพบและนำมาเก็บรักษาไว้ที่วัด จึงขอให้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบและขอให้ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมายดำเนินการจัดทำทะเบียนโบราณวัตถุ ด้วยทางวัดประสงค์จะจัดพิพิธภัณฑที่พื้นบ้านเพื่อจัดแสดงโบราณวัตถุดังกล่าว

การสำรวจจุดที่พบโบราณวัตถุอยู่ใกล้เคียงกับบ้านบึงน้อย มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่ ๑๔ องศา ๒๓ ลิปดา ๒๔ ฟลิปดาเหนือ และ ๑๐๓ องศา ๐๒ ลิปดา ๒๔ ฟลิปดา ตะวันออก พิกัดกริด UTM 886916 48 PTA แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1:50000 L7017 ระวาง 5637 IV 2-RTSD

สภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นที่ราบดินตะกอนจากการพัดพาของน้ำ ติดต่อกับเขตที่สูงและเชิงเขาทางทิศใต้ มีแนวลำน้ำไหลผ่านได้แก่ ห้วยตาเขียวทางทิศเหนือไหลผ่านมาทาง ตะวันออกและทางตะวันตกแยกไปเป็นลำห้วยพลู พื้นที่ทั่วไปโดย

รอบแหล่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าว มีความสูง ๒๐๙ เมตร จากระดับน้ำทะเล ท่างออกไปทางเหนือเป็นเขตป่าโปร่ง ส่วนทางทิศใต้เป็นเขตป่าทึบ เส้นทางคมนาคม มีถนนสาย ๑ ตะวันตก ตัดออกมาจากถนนหมายเลข ๒๐๗๕ ในเขตอำเภอบ้านกรวดเลี้ยวขวาที่ทางแยกบ้านตลาดนิคม รวมระยะทางจากอำเภอบ้านกรวดถึงปากทางเข้าแหล่ง ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร

ท่านเจ้าอาวาสและศึกษาธิการอำเภอบ้านกรวดได้ให้ข้อมูลว่า โบราณวัตถุที่นำมาเก็บรักษาไว้ที่วัดเป็นสิ่งของที่พบจากการปรับไถพื้นที่เพื่อทำเกษตรกรรม จึงมีการขุดหลุมลึกลงไปประมาณ ๔ เมตร เพื่อค้นหาเพิ่มเติม จนกระทั่งมีการขุดการขุด โบราณวัตถุที่พบเป็นจำนวนมากมีหลายประเภทสามารถจำแนกได้ดังนี้

๑. ภาชนะดินเผา พบปริมาณมากเป็นชิ้นส่วนแตกหัก จัดเป็นภาชนะเผาด้วยความร้อนอุณหภูมิต่ำ ใช้เทคนิคการลดอุณหภูมิขณะเผา ภาชนะ



บริเวณที่ขุดพบโบราณวัตถุ

สิ่งของที่ฝังร่วมกับศพที่อาจจัดอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายหรือสมัยเหล็ก ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเป็นแหล่งที่มีกิจกรรมการอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น อาจมีการสืบทอดทางด้านรูปแบบการทำเครื่องมือมาจากสมัยสำริดหลังจากเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบการผลิตมาใช้เหล็ก ซึ่งน่าจะตรวจสอบลำดับการอยู่อาศัยได้จากการขุดค้นทางโบราณคดี อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่ทราบว่าที่แหล่งนี้เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้หรือประเภทการใช้งานที่แท้จริงของแหล่ง เพราะในเขตอำเภอบ้านกรวดก็มีแหล่งโลหะกรรมที่สำรวจพบอยู่ด้วย ดังนั้นทั้งสองแหล่งจึงอาจมีความสัมพันธ์กันระหว่างกัน สิ่งที่น่าสนใจคือ โบราณวัตถุบางชิ้นอาจเป็นสิ่งของในสมัยประวัติศาสตร์ซึ่งการขุดค้นจะเป็นวิธีการที่สามารถจำแนกสมัยทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน



เครื่องมือเหล็ก

และหากพบว่าที่แหล่งนี้มีการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยประวัติศาสตร์แล้วก็อาจให้คำอธิบายพื้นฐานการเติบโตขึ้นเป็นสังคมเมืองของพื้นที่แถบนี้ได้ เพราะในสมัยต่อมาได้มีการแผ่ขยายของวัฒนธรรมเขมรอย่างเข้มข้นนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรหรือไม่กับแหล่งสมัยก่อนวัฒนธรรมเขมร

และจากโบราณวัตถุที่พบนี้เป็นหลักฐานชี้ว่าเป็นกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ที่เริ่มพัฒนาเข้าสู่สังคมซับซ้อนด้วย

คุณลักษณะของแหล่งและข้อสันนิษฐานที่กล่าวข้างต้น อาจชี้ให้เห็นความสำคัญของแหล่งได้บางประการ ซึ่งหากได้มีการขุดค้นตามหลักวิชาการแล้วจะสามารถทราบข้อมูลทางโบราณคดีของแหล่งในอีกหลายประเด็นได้มากกว่าการศึกษาจากโบราณวัตถุที่ชาวบ้านขุดพบทั้งหมด จึงสมควรให้มีการดำเนินการขุดค้นเพื่อศึกษาวิจัยทางโบราณคดีอย่างเป็นระบบ ซึ่งการเก็บข้อมูลภาคสนามหรือการขุดค้นควรมีการขุดตรวจตามจุดต่างๆ ของหมู่บ้านและในบริเวณที่ชาวบ้านพบหลักฐาน รวมทั้งขุดขยายเป็นพื้นที่กว้างเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้านและลดความคลาดเคลื่อนของหลักฐานที่พบ จะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดต่อแหล่งที่ทรงคุณค่าแห่งนี้

□ □ □



หอสมุดแห่งชาติในประเทศฝรั่งเศส

ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์

หอสมุดแห่งชาติ

การศึกษานับเป็นเรื่องสำคัญ และการให้การศึกษาแก่ประชาชนในประเทศก็เป็นหน้าที่หนึ่งที่รัฐบาลทุกประเทศให้ความสนใจ นอกเหนือไปจากการเรียนในห้องเรียนแล้ว การจัดแหล่งข้อมูลไว้เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้บริการในการสืบค้น ค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ ที่สนใจ ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงได้จัดตั้งหอสมุดแห่งชาติไว้บริการ ซึ่งการจัดการของแต่ละแห่งก็จะมี ความแตกต่างกันไป นับเป็นเรื่องที่น่าสนใจและ

เรียนรู้กลวิธี การให้บริการของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ เพื่อนำมาปรับใช้ในหอสมุดแห่งชาติของประเทศไทย

โดยความร่วมมือของรัฐบาลฝรั่งเศส กรมศิลปากร จึงได้ส่ง นายประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์ บรรณารักษ์ ๗ ศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ ส่วนพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติ เดินทางไปดูงานด้านห้องสมุด ณ หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดอื่นๆ ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ระหว่างวันที่ ๖-๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๒ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด สารกรมศิลปากรเห็นว่ารายงานการเดินทางไปต่างประเทศ ซึ่ง นายประจักษ์ จัดทำ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านท่านอื่นๆ จึงขออนุญาตนำมาเผยแพร่ไว้ในสารฉบับนี้ ดังนี้

หอสมุดแห่งชาติประเทศฝรั่งเศส (Bibliothèque Nationale de France) เป็นหอสมุดที่มีขนาดใหญ่มาก อาคารหอสมุดมี ๔ แห่ง ที่สำคัญที่สุดมี ๒ แห่ง คือ Bibliothèque Nationale de France Richelieu และ Bibliothèque Nationale de France-Francois Mitterrand/Tolbiac และยังมีหอสมุดประชาชน ๕๗ แห่ง มีห้องสมุดประชาชนเพื่อข้อมูลข่าวสารทันสมัย BPI และมีหอสมุดมหาวิทยาลัย หอสมุดเฉพาะ และห้องสมุดโรงเรียนอีกจำนวนมาก

หอสมุดแห่งชาติเป็นหอสมุดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศฝรั่งเศส และใหญ่เป็นหนึ่งในจำนวนห้องสมุดที่ใหญ่เป็นที่สองของโลก ๔ แห่ง มีหนังสือสิ่งพิมพ์และทรัพยากรห้องสมุดอื่นๆ มาก และหลาย



ผู้เขียนถ่ายภาพหน้าหอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส (หลังเก่า) ที่ Richelieu

ชนิด หลายประเภทที่สุด คือมีหนังสือ ๑๓ ล้านเล่ม หนังสือตัวเขียน ๑๗๐,๐๐๐ ฉบับ วารสาร ๓๕๐,๐๐๐ รายการ ภาพและภาพถ่าย ๑๕ ล้านรายการ แผ่นซีดี/แผ่นฟัง มากกว่า ๔๐๐,๐๐๐ แผ่น แผ่นเสียงและที่เกี่ยวข้อง ๒ ล้านรายการ แถบบันทึกเสียง ๑ ล้านรายการ วีดีโอ ๑๐,๐๐๐ รายการ รวมทั้งมัลติมีเดีย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เทรียนูตรา และเทรียนูทรา กษาปณ์อีก ๕๔๐,๐๐๐ รายการ

หน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติประเทศฝรั่งเศส คือ สร้างและพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดของชาติ จัดทำบัตรรายการที่ระบุรูปลักษณ์ เนื้อหา และบางครั้งประวัติของทรัพยากรนั้นๆ อนุรักษ์โดยการบูรณะ ทำสำเนาโดยวิธีต่างๆ และการสงวนรักษาทรัพยากรห้องสมุดนั้นๆ ไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลัง และการสื่อสาร โดยดำเนินการให้ทรัพยากรเหล่านี้ถึงมือประชาชนผู้ใช้ทั่วไป

หอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส Francois Mitterrand/Tolbiac นั้น เป็นทั้งหอเก็บรักษาทรัพยากร พัฒนาทรัพยากร สงวนรักษา และให้บริการการอ่านทั่วไป ค้นคว้าวิจัย และการจัดกิจกรรมประเภทต่างๆ การให้บริการแบ่งเป็นสองระดับ ส่วนบริการชั้นล่าง บริการค้นคว้าวิจัยระดับสูง ส่วนชั้นบนให้บริการแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป จัดหนังสือจำนวนหนึ่งในชั้นเปิดเพื่อผู้ใช้เข้าถึงหนังสือได้เอง ส่วนอาคารสูงใช้เป็นห้องเก็บวัสดุห้องสมุดแบบชั้นปิด บรรณารักษ์เป็นผู้หยิบหนังสือ

บริการอนุรักษ์ ป้องกัน และสงวนรักษา เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศของนักปราชญ์ นักวิทยาศาสตร์ และศิลปินทุกแขนงมาเป็นเวลาช้านาน หอสมุดแห่งชาติจัดตั้งมานาน การได้รับเอกสารสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๐๔๐ หอสมุดจึงมีมรดกมากมายที่ต้องได้รับการอนุรักษ์ ป้องกัน สงวนรักษาอย่างดี ทั้งมีอาคารสถานที่เหมาะสม ควบ

คุมอุณหภูมิ แสง สัตว์ทำลาย การโจรกรรม การหยิบใช้ การจัดทำปึกรักษาในห้องปฏิบัติการ กระดาษถ่ายสำเนาไมโครฟิล์ม การนำเทคโนโลยีใหม่ เช่นระบบดิจิทัลมาใช้ ตลอดจนการเตรียมสำเนาให้บริการ การบริการจัดทำสำเนาตามคำขอของผู้ใช้ มีหอปฏิบัติการอยู่ ๗ แห่ง ศูนย์กลางตั้งอยู่ที่ Richelieu Site ในกรุงปารีส และจังหวัดอื่นๆ หอสมุดแห่งนี้มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในเรื่องการอนุรักษ์ ป้องกัน สงวนรักษาบูรณะสิ่งพิมพ์ และทรัพยากรห้องสมุดประเภทต่างๆ

ห้องสมุดประชาชนเพื่อข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย (the Bibliothèque public de information-BPI) ที่ศูนย์จอร์จ ปอมปิดูร์ (Centre Georges Pompidou) เป็นห้องสมุดประชาชนเพื่อการอ้างอิงที่ใหญ่และทันสมัยที่สุดในประเทศฝรั่งเศส ตั้งอยู่ภายในศูนย์ศิลปะ-



ภายในสำนักงานพัฒนาจัดหาทรัพยากรห้องสมุด ฝ่ายคลังสิ่งพิมพ์ที่ได้รับตามกฎหมาย

วัฒนธรรม จอร์จ ปอมปิดูร์ ซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ทันสมัยที่สุด ทั้งยังแสดงภาพยนตร์ ดนตรี จิตรกรรม ฯลฯ เปิดบริการตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการปรับปรุง หอสมุดแห่งนี้ไม่เหมือนกับห้องสมุดอื่นๆ ในประเทศฝรั่งเศส เพราะไม่มีบริการให้ยืม ไม่สงวนรักษาหนังสือไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลัง แต่เปิดให้อ่านอย่างเต็มที่ มีผู้ใช้เกือบ

๒๕,๐๐๐ คน/วัน มีหนังสือประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ เล่ม และมีสื่อประเภทอื่นๆ อีกมาก จัดกิจกรรมภายในอาคารอย่างต่อเนื่อง มีบริการข้อมูลข่าวสารทุกประเภท พร้อมฐานข้อมูล On-line และ Internet มีห้องและสื่อเพื่อศึกษาภาษานานาชาติถึง ๑๓๐ ภาษา ด้วยตนเอง มีโครงการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระดับนานาชาติ และรับมิกอบรม ให้คำปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับวิชาการบรรณารักษศาสตร์แก่ห้องสมุดศูนย์วัฒนธรรมฝรั่งเศสในประเทศต่างๆ ทั่วโลก



อาคารหอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส (หลังใหม่) Quai François Mauriac บางส่วน

ห้องสมุดประชาชนแห่งกรุงปารีส (Les bibliothèques de la Ville de Paris) ในกรุงปารีส มีห้องสมุดประชาชนและศูนย์สื่อการศึกษาของประชาชน ๕๗ แห่ง เช่น ศูนย์ Midiathèque Edmond Rostand เป็นห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง อาคาร ๓ ชั้น มีบริการให้ยืมไปอ่านที่บ้านคือ มีหนังสือผู้ใหญ่ หนังสือเด็ก เทปสื่อความรู้และเพลงสำหรับเด็กและสำหรับผู้ใหญ่ แผ่นดิสก์ต่างๆ เทปวิดีโอคำบรรยายและเทปสอนภาษาต่างประเทศ ฯลฯ เด็กและผู้ใหญ่ในบริเวณใกล้เคียงห้องสมุดนิยมใช้ห้องสมุดกันมาก แม้งบประมาณไม่มาก แต่ก็มีการหมุนเวียน

หนังสือจากห้องสมุดอื่นมาให้บริการ มีเจ้าหน้าที่ประมาณ ๒๔ คน ทำงานอย่างขยันขันแข็ง

คลังมรดกทางสติปัญญา วิชาการ และวัฒนธรรมของชาติ จากการที่ได้ดูงานในห้องสมุดต่างๆ ในประเทศฝรั่งเศส จะเห็นว่าหอสมุดต่างๆ ได้พัฒนาไปมาก แต่ในขณะเดียวกันได้พยายามอนุรักษ์ สงวนรักษาทรัพยากรห้องสมุดที่เป็นมรดกของชาติไว้อย่างดี มีประสบการณ์ ความรู้ และเทคนิคหลายประการ ความร่วมมือของหอสมุดทั้ง ๒ ประเทศ ได้



ห้องอ่านหนังสือเด็ก ในห้องสมุดแห่งหนึ่งในจำนวน ๕๗ แห่ง ของกรุงปารีส

เจรจากับผู้อำนวยการฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ หอสมุดแห่งชาติประเทศฝรั่งเศส และให้แลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์กันต่อไป และขยายให้กว้างขวางมากขึ้น ให้มีความร่วมมือในการอนุรักษ์ สงวนรักษาและทำสำเนาเอกสาร โดยความช่วยเหลือให้บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ด้านอนุรักษ์ สงวนรักษาจากหอสมุดแห่งชาติประเทศไทย ไปดูงานและฝึกอบรมที่หอสมุดแห่งชาติประเทศฝรั่งเศส ขอให้ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศฝรั่งเศสมาให้คำแนะนำปรึกษาด้านการพัฒนาห้องปฏิบัติการเทคนิคการอนุรักษ์ สงวนรักษาวิธีต่างๆ และขอรับความช่วยเหลือด้านเครื่องมืออุปกรณ์ จากประเทศฝรั่งเศส และร่วมมือกันทางด้านอื่นๆ อีกต่อไป

□ □ □

สมโภชพระพุทธบาท สระบุรี เฉลิมพระเกียรติพระราชพิธี เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ

จุฬารัตน์ หอมทอง
งานประชาสัมพันธ์

วัดพระพุทธบาท เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี พระพุทธบาท เป็นมหาเจดีย์สถานที่ที่มีมาแต่โบราณกาล ค้นพบในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม และพระองค์โปรดให้สร้างมณฑปสวมรอยพระพุทธบาทนั้นไว้ และทรงสถาปนาถาวรวัตถุอื่นๆ ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานมาจนถึงปัจจุบัน มีมณฑปที่สวยงามที่สุด เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย และนอกจากนี้ยังเป็นพุทธสถานและเป็นมหาเจดีย์ที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของประเทศ ที่พระมหากษัตริย์ไทยมีพระราชศรัทธาเคารพ และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการบูชาและทำนุบำรุงให้รุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยอยุธยา トラบถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการบูชาเช่นเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินรัชกาลก่อนทุกพระองค์ถึง ๒ ครั้ง คือ ทรงประกอบพระราชพิธียกจุลมงกุฎประดิษฐานครอบเหนืดยอดมณฑปพระพุทธบาท เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๕ และเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมและยกช่อฟ้าพระอุโบสถ เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๐๓

ดังนั้น เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ พุทธศักราช ๒๕๔๒ กรมศิลปากรได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์มณฑป



พระพุทธบาท อาคารเสนาสนะและสิ่งแวดลอม ภายในวัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี และในโอกาสที่เริ่มโครงการบูรณะในปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ นั้น กรมศิลปากร ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาติ อนุญาต อนุญาตจุลมงกุฎที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงยกขึ้นไว้ลงชั่วคราว เพื่อความเหมาะสมก่อนทำการบูรณปฏิสังขรณ์ตามธรรมเนียมแต่โบราณ และนำเก็บรักษาไว้อย่างดียิ่ง บัดนี้การ

บูรณปฏิสังขรณ์มณฑป วัดพระพุทธบาท ได้สำเร็จ ลุล่วง และได้ตกแต่งจุลมงกุฏให้ประดิติงดงามควร แก่การอัญเชิญประดิษฐานไว้อย่างถาวรเช่นเดิม กรมศิลปากร ร่วมกับจังหวัดสระบุรี จึงเห็นสมควร สมโภช เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมเป็นพระราช กุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดย กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ประกอบเป็นพระราชพิธีสมโภชพระพุทธบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรด เกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎ ราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ใน การพระราชพิธีสมโภชพระพุทธบาท และอัญเชิญ จุลมงกุฏประดิษฐานยอดมณฑปพระพุทธบาท ใน วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ในพระราชพิธีสมโภชพระพุทธบาท ในคืนวัน ที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๒ กรมศิลปากรได้จัดให้มีการ แสดงมหรสพร่วมสมโภชด้วย โดยการแสดงทั้งหมด เป็นการแสดงที่มีมาตั้งแต่ครั้งโบราณ อาทิ

รำกิ่งไม้เงินทอง ซึ่งจะเป็นการรำเบิกโรง ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ ประดิษฐ์ดัดแปลงจากการรำประเลง และทรงพระ ราชนิพนธ์บทร้อง สำหรับการรำชุดนี้ มีความหมาย คือ เป็นการก่อให้เกิดความสวัสดิมงคล

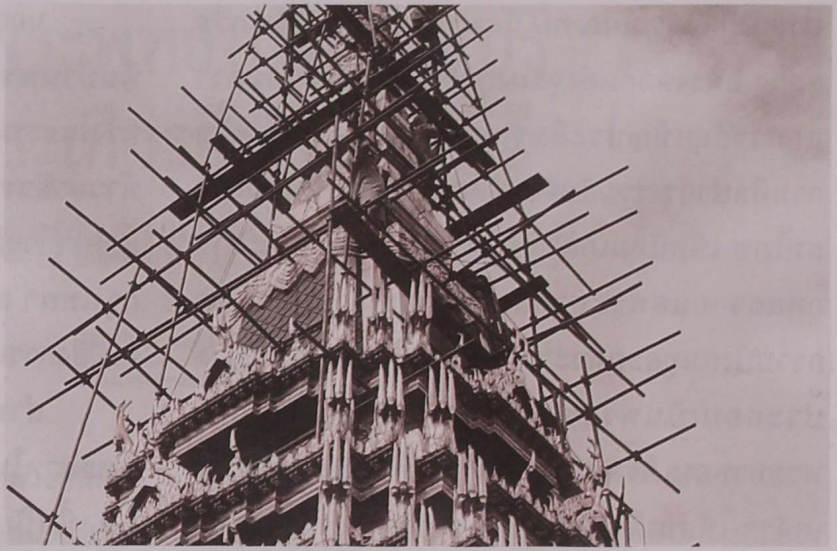
โหมงครุ้ม เป็นการละเล่นอย่างหนึ่ง นิยมเล่น กันในงานพระราชพิธีมงคลสมโภชอันสูงศักดิ์ ใน ปัจจุบันการแสดงชนิดนี้ หาดูได้ยากมาก การเล่นโหมง ครุ้ม จะแบ่งผู้เล่นเป็นหมู่ๆ ละ ๔ คน แต่ละคนถือ ไม้สั้น เรียกว่า “กำพด” ไว้ทั้งสองข้าง มีกลองใหญ่ ประจำหมู่ๆ ละ ๑ ลูก และจะมีคนตีโหม่งร้องบอก ทำรำอีก ๑ ซึ่งผู้เล่นแต่ละคนจะแสดงทำรำไปตาม ที่คนตีโหม่งร้องบอก โดยตีกลองสลับไปกับการทำ ทำ สาเหตุที่เรียกว่า โหมงครุ้ม ก็มาจากเสียงโหม่ง คือ เสียงโหม่ง และเสียงกลอง คือ เสียงครุ้ม นั่นเอง

นอกจากนี้ ยังมีการแสดงละครเรื่อง “ตำนาน พลับบ้านพระพุทธบาท” ซึ่งประพันธ์บทโดย อ.เสรี หวังในธรรม และการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด **ท้าวบาลีวราชว่าความ** การแสดงทั้งหมดนี้ ได้ให้นัก แสดงจากสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพฯ ลพบุรี อ่างทอง สุพรรณบุรี จำนวน ๓๕๐ คน ซึ่งการแสดงเหล่านี้ เปิดให้ประชาชนเข้าชมฟรี

สำหรับโครงการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระ พุทธบาทในครั้งนี้ สืบเนื่องมาจากวัดพระพุทธบาท แห่งนี้ เป็นอาคารที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ชำรุด ทรุดโทรมลงตามกาลเวลา จากหลักฐานต่างๆ ปรากฏว่า ได้มีการสร้างเพิ่มเติมและซ่อมแซมมา โดยตลอด มีประวัติการสร้างและซ่อมตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบันคือ เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๗ สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมโปรดเกล้าให้ช่างสร้างเรือน ไทยสวมรอยพระพุทธบาท ภายหลังจึงได้สถาปนา



ยกสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปขึ้นเป็นพระมหาเจดีย์สถาน ในสมัยรัชกาลสมเด็จพระสุริเยนทราธิบติ (พระเจ้าเสือ) โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์พระมณฑปพระพุทธรูปใหม่ เปลี่ยนยอดมณฑปเดิมเป็นมณฑป ๕ ยอด ต่อมาในสมัยรัชกาลสมเด็จพระภูมิทรราชธิบติ (พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ) ได้มีการนำกระจกเงาแผ่นใหญ่ ซึ่งประดับในพระนารายณ์



ราชนิเวศน์ ลพบุรี นำไปประดับฝาข้างในมณฑป แล้วปิดทองประกอบ จากนั้นในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๒ (พระเจ้าบรมโกศ) สร้างประตูพระมณฑปประดับมุก ๔ บาน เป็นงานประตูประดับมุกที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย หลังจากนั้นพระมณฑปได้เกิดความชำรุดเสียหายครั้งใหญ่ เกิดจากได้มีชาวจีนในพระนครศรีอยุธยาลอกทองคำที่หุ้มองค์พระมณฑปน้อยที่สวมพระพุทธรูปไว้ และลอกแผ่นเงินที่ปูลาดพื้นพระมณฑป นำเอามาเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียสิ้น และหวังจะกลบทุจริต จึงวางเพลิงเผาองค์พระมณฑป ทำให้เกิดความเสียหายมาก จนมาถึงสมัยกรุงธนบุรี แผ่นดินพระเจ้าตาก พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ทำแต่หลังคามุงกระเบื้องกันพระพุทธรูป โดยให้พระยาราชสงครามเป็นแม่กองปรังตัวไม้เครื่องบนมณฑปไว้แต่ยังไม่สำเร็จ ก็เปลี่ยนรัชกาล ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จไปบูรณะพระมณฑปจนสำเร็จ สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้สร้างมณฑปน้อยสวมรอยพระพุทธรูปให้เรียบร้อย สำหรับในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดไฟไหม้มณฑปเล็ก จึงได้มีการ

สร้างมณฑปน้อยขึ้นใหม่ รวมทั้งปิดทองผนังภายในที่ได้ทาชาดไว้แต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพิธียกยอดพระมณฑป และบรรจุพระบรมธาตุไว้ที่พระมุกกัณฑ์เจดีย์ และสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เสด็จฯ ไปทรงรับมาต่อหน้าธารกำนัล และโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมผนังข้างใน เขียนลายของผนังอีกด้วย และเพิ่มทางเดินบันไดนาคอีก ๑ สาย รวมเป็น ๓ ช่องบันได พร้อมทั้งหล่อหัวนาคสำริด นอกจากนี้ยังได้ซ่อมแซมปรับปรุงเครื่องมณฑปไม้ที่ชำรุดใหม่ แต่มาแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สำหรับในรัชสมัยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนยอดมณฑปซึ่งเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ออกและใช้เครื่องไม้แทนแบบโบราณโดยตัวไม้จะหุ้มด้วยโลหะก่อนปิดทองประดับกระจก พร้อมทั้งซ่อมมณฑปทั้งหลาย

เนื่องในมหามงคลพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามโบราณราชประเพณี กรมศิลปากร จึงร่วมกับจังหวัดสระบุรี ทำการสมโภชพระพุทธรูป และยกจุลมงกุฎประดิษฐานยอดมณฑปพระพุทธรูปเป็นพระราชพิธีแรกในพุทธศักราช ๒๕๔๒

□ □ □

วันสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย

เดือนกันยายน

กฤติกร กายราษฎร์

กองบรรณาธิการและประวัติศาสตร์

๔ กันยายน

วันพระราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า เจ้าฟ้าชายจุฑาญาติ หรือเจ้าฟ้าชายพระองค์น้อย พระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๓๕๑ ณ พระราชวังเดิม ปากคลองบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เป็นพระโอรสพระองค์ที่ ๕๐ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ประสูติแต่สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี (เจ้าฟ้าอนุอรอด) เป็นพระอนุชาร่วมพระชนกชนนี กับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยใฝ่ศึกษาในวิชาภาษาอังกฤษอย่างแตกฉาน ทรงพระปรีชาสามารถศึกษาค้นคว้าสรรพวิทยาการสมัยใหม่แบบตะวันตก อันได้แก่ วิชาเคมี การไฟฟ้า การถ่ายภาพ การหนังสือพิมพ์ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ วิชาช่าง เครื่องจักรกลไกล ทรงสร้างเรือเดินด้วยเครื่องจักร เป็นเรือกลไฟลำแรกของไทย และทรงแปลตำราปืนใหญ่เพื่อใช้ในงานด้านการทหาร แม้กระทั่งทรงศึกษาถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ของชาติตะวันตก จนได้รับยกย่องอย่างสูงจากชาวต่างประเทศ ด้วยพระปรีชาสามารถเหล่านี้จึงทรงเป็นกำลังสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ จนเป็นที่ไว้วางพระทัย พระราชทานเฉลิมพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ โปรดเกล้าฯ ให้บังคับบัญชากรมทหารปืนใหญ่ กรมทหารแม่นปืนหน้าปืนหลัง กองทหารอาสาญวน อาสาจาม และคุมกำลังกองทัพเรือไปรบญวนเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๔ เนื่องจากพระองค์ทรงนำความเจริญก้าวหน้าและวิทยาการอันทันสมัยมาสู่กิจการทหารเรือ และทรงปกครองบังคับบัญชาในยุคที่การทหารเรือไทยได้เปลี่ยนแปลงมาสู่ยุคใหม่ จึงทรงได้รับยกย่องว่าเป็นผู้บัญชาการทหารเรือคนแรก นอกจากนี้ยังทรงเป็นกำลังสำคัญในการติดต่อทำสัญญากับนานาประเทศหลายครั้ง

ด้วยพระปรีชาสามารถรอบรู้และเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ดังกล่าวมา เมื่อสมเด็จพระเชษฐาธิราช คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ได้โปรดฯ ให้สมเด็จพระอนุชาธิราช ดำรงตำแหน่งเป็นพระมหาอุปราช ดำรงพระเกียรติยศเทียบเท่าพระเจ้าแผ่นดิน มีพระราชพิธีบวรราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๙๔ แล้วเสด็จไปประทับ ณ พระบวรราชวัง

ในฐานะพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ที่สอง พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้จะมิได้ทรงสถาปนาอัครมเหสีทรงมีแต่พระสนมเอก ด้วยเหตุนี้บรรดาพระราชโอรสและพระราชธิดาของพระองค์จึงมิได้ดำรงพระยศในชั้นเจ้าฟ้า ทรงมีพระโอรสและพระธิดารวมทั้งสิ้น ๕๔ พระองค์ ที่สำคัญคือ พระองค์เจ้าชายยอติยังประยุรยศ บวรราโชรสรัตนราชกุมาร ซึ่งได้รับพระราชทานอุปราชาภิเษกเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ในรัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๐๘ พระชนมายุได้ ๕๔ พรรษา รวมเวลาที่ทรงดำรงอยู่ในราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ที่สอง ได้ ๑๕ พรรษา

๑๕ กันยายน

วันศิลป์ พีระศรี

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี นามเดิม คอร์ราโด เฟโรจี (Corrado Feroci) เกิดที่ตำบลซานตาอีโอวานนี เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๕ บิดาชื่อนาร์ทูโด มารดาชื่อ ชันตินา มีอาชีพค้าขาย ท่านสำเร็จการศึกษาจากสถาบันศิลปะชั้นสูงของฟลอเรนซ์ (The Academy of Fine Arts of Florence) และสามารถสอบแข่งขันได้รับปริญญาบัตรเป็นศาสตราจารย์ ในขณะที่มีอายุเพียง ๒๒ ปี ครั้น พ.ศ. ๒๔๖๖ เดินทางมายังประเทศไทย เข้ารับราชการในตำแหน่งประติมากร สังกัดกรมศิลปากร

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้บุกเบิกงานศิลปกรรมสมัยใหม่ เป็นผู้วางรากฐานการศึกษาวิชาการทางด้านศิลปะให้แก่ประเทศไทย โดยริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนศิลปากร ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ท่านได้ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะจิตรกรรมประติมากรรม ศิษย์รุ่นแรกๆ ของท่านเป็นจำนวนมาก ล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่สร้างสรรค์ผลงานอันมีคุณค่าเผยแพร่ เป็นประจักษ์พยานถึงความสามารถของคนไทยในด้านศิลปะและเทคนิคศิลป์

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้โอนสัญชาติเป็นไทย และเปลี่ยนชื่อนามสกุลเป็นไทย ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๗ ตลอดระยะเวลาที่ท่านดำเนินชีวิตในฐานะคนไทยคนหนึ่งนั้น ท่านได้ริเริ่มงานอันก่อให้เกิดคุณประโยชน์นานัปการทางด้านศิลปะของประชาชนทั่วไป จนกล่าวได้ว่าท่านเป็นผู้สร้างยุคศิลปะไทยในรูปแบบใหม่ขึ้น หรือเรียกกันว่ายุคศิลป์ พีระศรี ท่านถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ สิริรวมอายุได้ ๗๐ ปี นับเวลาที่ท่านได้เข้ารับราชการพร้อมกับสร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านศิลปกรรมให้แก่ประเทศไทยเป็นเวลา ๓๙ ปีเศษ แม้ชีวิตของท่านจะล่วงลับไปแล้ว แต่ผลงานของท่านยังคงปรากฏเป็นความงามประดับชาติบ้านเมืองไปชั่วกาลนาน สมดังคำกล่าวของท่านว่า “ศิลป์ ยืนยงชีวิตรัตน์” ทุกวันที่ ๑๕ กันยายนของทุกปี ชาวไทยจึงระลึกถึงท่านในนาม “วันศิลป์ พีระศรี”

๒๐ กันยายน

วันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอังคาร เดือน ๑๐ แรม ๓ ค่ำ ปีฉลู เบญจศก จ.ศ. ๑๒๑๕ ตรงกับวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๓๙๖ เป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ ๙ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี (สมเด็จพระนางเจ้ารำเพยภมราภิรมย์) มีพระชนินุชาและพระอนุชาร่วมพระชนกชนนี คือ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงจันทรมณฑล โสภณภควดี

สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจาดูรนต์รัศมี

สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายภาณุรังษีสว่างวงศ์

สถานที่พระราชสมภพ คือ “ตําหนักตึก” ซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อพระราชสมภพแล้ว เหล่าเสนาบดีทั้งปวงได้พร้อมกันกราบทูลขอยกย่องให้ดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าฯ เพื่อจะรักษาแบบอย่างตามโบราณราชประเพณีไว้มิให้เสื่อม

บุญ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงพระราชทานพระนามว่า “เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์”

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๐๔ พระชนมพรรษาได้ ๙ พรรษา สมเด็จพระชนนีทรงประจวบเสด็จสวรรคต ในปีเดียวกันนั้นทรงได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระนามในพระสุพรรณบัฏ ว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามกุฏ บุษยรัตนราชรวินศ์ วรุตมพงศ์บริพัตร สิริวัฒนราชกุมาร” พร้อมกับทรงได้รับสถาปนาพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นพิทยเศวตสุรัสงาศ ทรงศักดินา ๔๐,๐๐๐ ตามพระราชกำหนด

สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ เป็นพระปิโยรสของสมเด็จพระบรมชนกนาถมาแต่ทรงพระเยาว์ โปรดฯ ให้เสด็จอยู่ใกล้ชิด ดิถีพระองค์เสมอ แม้เวลาเสด็จประพาสหัวเมืองทั้งใกล้และไกล พร้อมทั้งพระราชทานพระบรมราโชวาท ฝึกสอนวิชาอันสมควรแก่ขัตติยราชกุมารด้วยพระองค์เอง นอกจากนี้ทรงได้รับการประสิทธิประสาทวิชาการยุทธ เช่น มวยปล้ำ กระบี่กระบอง การยิงปืนไฟ รวมทั้งการศึกษอักขรวิธีภาษาไทยและภาษาบาลี ส่วนวิชาภาษาอังกฤษนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริเล็งเห็นถึงความสำคัญว่ามีความจำเป็นสำหรับใช้ในราชการต่อไปในภายหน้า จึงมีรับสั่งให้สืบทาครูฝรั่งจากเมืองสิงคโปร์เข้ามาสอนภาษาอังกฤษแก่บรรดาพระเจ้าลูกเธอ ถึงในพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. ๒๔๐๔ พระชนมพรรษา ๑๓ พรรษา สมเด็จพระราชบิดาโปรดฯ ให้จัดการพระราชพิธีโสกันต์อย่างโสกันต์เจ้าฟ้า ตามโบราณราชประเพณี

พ.ศ. ๒๔๐๙ โปรดเกล้าฯ ให้จัดการผนวชตามแบบเจ้าฟ้า ทรงผนวชเช่นกัน

พ.ศ. ๒๔๑๐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า พระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าพระองค์ใหญ่ทรงเจริญพระชนมายุแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศเป็นกรมขุนพิณิจประชานาถ ทรงศักดินา ๔๐,๐๐๐ ตามพระราชกำหนดอย่างสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าต่างกรม ได้ทรงกำกับกรมมหาดเล็ก กรมพระคลังมหาสมบัติ และกรมทหารบกวังหน้า

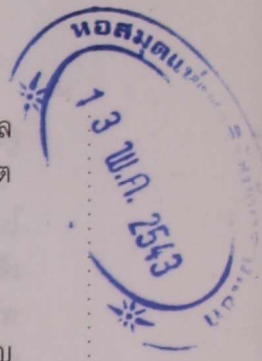
สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ ทรงมีพระอัยยาคัย โอบอ้อมอารี โปรดการสมาคมกับผู้อื่นเสมอ เจ้านายชั้นผู้ใหญ่มักโปรดที่จะเสด็จไปยังพระตำหนักสวนกุหลาบซึ่งเป็นที่พักด้วยชอบในพระอัยยาคัย แม้เจ้านายต่างกรมและชั้นที่ยังเยาว์ก็พากันไปเข้าเฝ้าอยู่เสมอ ส่วนบรรดาพระเจ้าลูกเธอในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ล้วนรักใคร่นับถือและอยู่ในพระโอวาทของพระองค์มาตั้งแต่ทรงจำความได้ทุกพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยตรัสเล่าว่า ครั้งหนึ่งเสด็จขึ้นเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเยี่ยมพระอาการประชวร ทรงยกพระหัตถ์ลูบพระเศียร พร้อมตรัสว่า “เจ้าใหญ่นี้แหละจะเป็นที่พึ่งของญาติต่อไปได้”

เมื่อครั้งที่เซอร์ แฮร์รี ออร์ด เจ้าเมืองสิงคโปร์ เดินทางเข้ามาเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อตามเสด็จไปทอดพระเนตรสุริยุปราคาที่หัวาก ได้มีบันทึกไว้ในจดหมายเหตุว่า

“สมเด็จพระเจ้าจุฬาลงกรณ์ พระชันษาราวสัก ๑๕ ปี... นี้อลาดหลักแหลม ถ้าคิดดูโดยพระชนมายุเพียงนี้ พระรูปอยู่ข้างสูง และพระกิริยาอัยยาคัยก็เป็นผู้ใหญ่”

แม้พระชนมพรรษายังเยาว์ ที่จะรับสืบทอดพระราชภารกิจในการปกครองประเทศ และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จสวรรคตลงโดยมิได้ตรัสมอบราชสมบัติแก่ผู้ใด แต่ด้วยพระจริยาวัตรอันงดงามและเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง เหล่าที่ประชุมเสนาบดีต่างพากันเห็นพ้องต้องกันที่จะอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าจุฬาลงกรณ์ เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ สืบสันตติวงศ์ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นพระรามาธิบดีที่ ๕ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

อนึ่ง เนื่องจากวันที่ ๒๐ กันยายน ตรงกับวันพระบรมราชสมภพของยุวกษัตริย์ ถึงสองพระองค์ ที่เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ คือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า



เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ จึงถือเป็นมงคลว่า วันนี้เป็นวัน “เยาวชนแห่งชาติ” เพื่อให้ความสำคัญแก่เยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต

๒๔ กันยายน

วันมหิดล

ในวันที่ ๒๔ กันยายนของทุกปี ซึ่งเรียกว่า “วันมหิดล” ถือเป็นวันที่ระลึกในโอกาสอันสำคัญยิ่ง ด้วยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นวันสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ผู้ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจต่อพสกนิกรชาวไทย ด้วยน้ำพระทัยอันเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา โดยเฉพาะทางด้านการแพทย์ และการสาธารณสุขของไทย จนทรงได้รับการถวายพระสมัญญานามว่า “พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย”

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ประสูติเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๔ พระนามว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมหิดล ได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖

พระองค์ทรงเข้าศึกษา ณ โรงเรียนนายร้อยทหารบกของไทย จากนั้นเสด็จไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษที่โรงเรียนแฮร์โร ในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ ต่อมาได้เสด็จฯ ไปศึกษาต่างประเทศเยอรมนีตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระราชบิดา เนื่องจากพระเจ้าไกเซอร์วิลเฮล์ม ที่ ๒ ทรงเชิญไว้ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๕-๒๔๔๗ ทรงศึกษาจบหลักสูตรทั้งวิชาการทหารบก และวิชาการทหารเรือของเยอรมันจนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ จึงเสด็จฯ กลับประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๕๔ ทรงเข้ารับราชการในกองทัพอากาศ ประจำอยู่ที่กรมเสนาธิการทหารเรือ ประมาณ ๑๐ เดือน จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตลาออก เสด็จไปศึกษาทางการแพทย์ และสาธารณสุข ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อสำเร็จการศึกษากลับสู่ประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๗๑ พระองค์ตั้งพระทัยจะเสด็จไปฝึกงานแบบแพทย์ประจำบ้าน ที่โรงพยาบาลศิริราช แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากพระอิสริยยศของพระองค์เป็นอุปสรรค ดังนั้นในวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ จึงทรงตัดสินพระทัยไปทรงงานที่โรงพยาบาลแมค คอรัมิก (Mc Cormick) จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทรงรักษาคนไข้สามัญโดยมิได้ถือพระองค์ ในขณะเดียวกันได้ทรงช่วยเหลือโรงพยาบาลศิริราชในเรื่องการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์และโรงเรียนพยาบาล โดยทรงขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิโรคคักิเฟลเลอร์ในการขยายกิจการแพทย์ในประเทศไทย โรงเรียนแพทย์และโรงเรียนพยาบาล ได้รับการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และคณะพยาบาลศาสตร์ในปัจจุบัน ตลอดพระชนม์ชีพ ทรงอุทิศพระองค์เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทย ให้ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเท่าเทียมกัน ทั้งยังทรงสนับสนุนสร้างบุคลากรทางการแพทย์ และพยาบาลซึ่งหาได้ยากยิ่งในสมัยนั้น ด้วยการพระราชทานทุนการศึกษา และทรงเชิญชวนเจ้านายให้ร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลสร้างตึกในโรงพยาบาลศิริราช เพื่อให้มีสถานที่เพียงพอที่จะรับรักษาผู้ป่วยทั่วไป พระองค์ตรากตรำพระวรกายทรงงานเพื่อให้บรรลุตามพระปณิธาน ประกอบกับพระโรคซึ่งเป็นอยู่เดิมคือโรคพระวักกะกำเริบทำให้ทรงประชวรหนัก ต้องเสด็จกลับมารักษาพระองค์ ที่ตำหนักใหม่วังสระปทุม และสิ้นพระชนม์ในวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๒

ด้วยพระกรณียกิจ ที่สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงมีต่อวงการแพทย์ การสาธารณสุข จนมีการพัฒนาทัดเทียมอารยประเทศ ประชาชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันน้อมรำลึกในพระกรุณาธิคุณในวันสิ้นพระชนม์และเรียกชื่อว่า “วันมหิดล” ตามพระนามเดิมของพระองค์

□ □ □





...ปลูกพืชผักสวนครัว...